

वैष्णवद्विजानां प्रातर्विधिस्त्रिकाल-
संध्या तर्पणं च.

गोस्वामिकुलकौस्तुभ-
१०८ श्रीगोकुलनाथमहाराजानां
निदेशेन-बृहन्मंदिरात्

श्रीमद्बालकृष्णविद्यालयच्छात्रेण
हरिकृष्ण वीरजी शाम्बिणा
संशोध्य प्रकाशितम्

श्रीकृष्णमुद्रालयेमुद्रापितम्
अनंतवाडी-मुंबई.

संवत् १९७५.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ મહાવિદ્યાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી સાહિત્ય-સંગ્રહ

૧૯૧૩

1000 Copies

[1918]

2nd Edition.

Compiled by- Harikrishna Virji Shastri.

Published „- Harikrishna Virji Shastri.

C/o Balkrishna Pathshala, Guculnathji; Maharaj Bigmandir;
3rd Bhoiwada, Bhuleshwar Bombay.

Printed by R. H. Patel, Krishna Printing Press
9, Anantwadi; Bombay 2.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૅંપીરાઝિટ વિભાગ]

અનુક્રમાક ૭૧૪૩ વર્ગાક

પુસ્તકનું નામ સિંદુર તપ્તિ

વિષય પર : ૦૬૬

॥ श्रीहरिः ॥

श्रीबालकृष्णः प्रभुर्विजयते.

वैष्णवद्विजाना प्रातर्विधिस्रिकाल- संध्या तर्पणंच.

रात्रेः पश्चिमयामस्य सुहूर्तो यस्तृतीयकः ।

स ब्राह्म इति विज्ञेयो विहितः स प्रबोधने ॥ १ ॥

अर्थ—रात्रीना येथा प्रहरतुं त्रीणुं सुहूर्त एतले पाछवी चार धडी रात्री रडे ते 'ब्राह्म सुहूर्त' कडेवाय छे. जगवाने माटे ऐज समय उत्तम कडेले छे

ब्राह्मे सुहूर्ते चोत्थाय परं ब्रह्म विचिन्तयेत्

अर्थ—ब्रह्म सुहूर्तमां उठी परब्रह्म एतले श्रीकृष्णचन्द्रतुं पाताना हृदयमां चिंतवन करवु अर्थात् नामोच्चारण पूर्वक स्मरण करवु.

श्रीगोवर्द्धननाथपादयुगलं हेयंगवीनप्रियं

नित्यं श्री मधुराधिपं सुखकरं श्रीविठलेशं मुदा ॥

श्रीमद्द्वारवतीशगोकुलपती श्रीगोकुलेन्दुं विशुं

श्रीमन्मन्मथमोहनं नटवरं श्रीबालकृष्णं भजे ॥ १ ॥

श्रीमद्रुद्रभविष्ठलौ गिरिधरं गोविंदरायांभिधं
 श्रीमद्बालककृष्णगोकुलपती नाथं रघूणां तथा
 एवं श्रीयदुनायकं किल घनश्यामं च तद्वंशजान्
 कालिंदीं स्वगुरुन्गिरिगुरुविभून्स्वीयप्रभूंश्चस्मरेत् ॥२॥

अर्थ—श्रीगोवर्द्धननाथल, श्रीनवनीतप्रियल, श्रीमथुरेशल,
 श्री वीकुलनाथल, श्रीद्वारकानाथल, श्रीगोकुलनाथल,
 श्री गोकुलचंद्रमाल, श्रीमदनमोहनल, श्रीभण्डेवल,
 श्रीयमुनाल, श्रीगिरिराजल, तथा गुडनां सेव्य स्वरूप
 अने पोताना सेव्य स्वरूप श्रीवल्लभाचार्य (महाप्रभुल)
 गोस्वामी श्रीवीकुलनाथल, (श्रीगुसाईल) तथा तेमना
 सात पुत्रे श्रीगिरिधरल, श्रीगोविंदरायल, श्रीभाण-
 कृष्णल, श्रीगोकुलनाथल, श्रीरघुनाथल, श्रीयदुनाथल,
 श्रीघनश्यामल, तथा पोताना निवेदन मंत्रोपदेष्टा जे
 गुड डोय ते, आ प्रमाणे सर्वेनां नामोच्चारण करवां.

इत्येवं संस्मृत्य-अर्थ-आम स्मरण करीने

समुद्रमेखले देवि पर्वतस्तनमंडले ॥

विष्णुपत्नि नमस्तुभ्यं पादस्पर्श क्षमस्व मे ॥ १ ॥

इति भूमिं प्रार्थ्य-ओम भूमीने प्रार्थना करीने

न फालकृष्टे न जले न चित्यां न च पर्वते
 न जीर्णदेवायतने न वल्मीके कदाचन ॥
 न ससत्त्वेषु गर्तेषु न गच्छन्नापि च स्थितः
 न नदीतीरमासाद्य न च पर्वतमस्तके ॥
 इति निषिद्धदेशान् विहाय ॥

अर्थ—जेडेलां जेतरेमां, जलाशयनी सभीपमां, चितामां
 पर्वतमां, देवालय सगंधी स्थणमां, राडमां, प्राणी
 सहित आडमां, उलो रडेलो, जवावाणो, नदीना
 तीरमां अने पर्वतनी उपर मण मुत्र करवा नही
 आ प्राक्त देशादि छोडीने शैथ्य करवो.

ततः त्वार पथी

एका लिंगे गुदे तिस्रस्तथैकत्र करे दश

उभयोः सप्त दातव्या मृदस्तिस्त्रस्तु पादयोः ॥ १ ॥

अर्थ—मुत्रेन्द्रियने एकवार, गुहाने त्रणुवार, डाणा हाथने
 दशवार, णन्ने हाथ लेगा करी सातवार अने णन्ने पग
 उपर त्रणुवार मृत्तिका (माटी) लगाउवी. जे जे
 अंगोमां जेटली जेटली वणत मृत्तिका (माटी)
 लगाउवामां आवे तेटली तेटली वणत जणथी ते ते
 अंगो घोवां अने पग घोवा पथी करी णन्ने हाथ
 लेगा करी त्रणुवार मृत्तिका लगावी जलथी घोर्ष नाणवा

इत्येवं शुद्धिं कृत्वा—आवी रीते शुद्धि कर्त्वा पछी
 खदिरश्च कदम्बश्च कर्जुश्च वटस्तथा ॥
 तित्तिणी वेणुपृष्ठश्च आम्रनिम्बौ तथैव च ॥ १ ॥
 अपामार्गश्च बिल्वश्च अर्कश्चोदुम्बरस्तथा
 एते प्रशस्तः कथिता दन्तधावनकर्मणि ॥ २ ॥

अर्थ— * पेर, कंदम, करंज, वड, आंमडी, आंजो, लींजडो,
 अघाडो, पीली, आकडो, अने उंजरो अे वृक्षानुं
 काष्ट दन्तधावनमां प्रशस्त छे.

अेवा स्मृत्युक्त काष्ट आर आंगण लांणु, सीधुं, ट्यली
 आंगणीना टेरवा जेवुं जडुं लध धीमे धीमे हांतने
 धसवा पछी आर वथत कोगणा करी मुण शुद्ध करवुं

ततः त्थार पछी

पुष्करादीनि तीर्थानि गङ्गाद्याः सरितस्तथा
 आगच्छन्तु पवित्राणि स्नानकाले सदा मम ॥ १ ॥
 श्रीकृष्णवल्लभे देवि यमुने पापहारिणि
 सेवायै स्नातुमिच्छामि जलेऽस्मिन्सन्निधिं कुरु ॥ २ ॥
 इत्यावाह स्नायात् ।

* पेर अे आवणते भणती जत छे.

અર્થ—આ પ્રમાણે આવાહન કર્યા પછી સમગ્ર શરીરને સારી રીતે પલાળી ટાઢા જળથી ત્રણ કોગળા કરી નાક તથા કાનમાં આંગળીઓ ઘાલી સર્વાંગ અર્થાત્ મસ્તકથી પગ સુધી જળ વહી નાચ એવી રીતે શ્રીહરિ સ્મરણ પૂર્વક સ્નાન કરવું.

ધૃતશ્વિત્રવસ્ત્રોપવસ્ત્ર આસન ઉપવિશ્ય શરીરશુદ્ધયર્થમ્

અર્થ—સ્નાન કર્યા પછી ઘોચેલા વસ્ત્ર અથવા પટવસ્ત્ર અથવા ઉર્ણા વસ્ત્ર વા કંતાન વિગેરે પવિત્ર વસ્ત્ર ધારણ કરી પ્રથમ દર્ભાસન પાથરી તે પર બનાત અર્થાત ધાબળી વિગેરેનું આસન બિછાવી તે ઉપર બેસી પ્રથમ દેહની શુદ્ધીને માટે.

ગૃહ્ણામિ ગોકુલાર્ધીશ ચરણામૃતમાદરાત્

અતસ્ત્વત્સેવનાસિદ્ધયૈ મયિ દીને કૃપાં કુરુ ॥ ૧ ॥

ઇમમષ્ટાક્ષરં વા મંત્રં જપંશ્ચરણામૃતં સંસેવ્ય નયનયોર્મસ્તકે

હૃદયે ચ સ્પૃશેત્.

અર્થ—આ શ્લોક બોલી અથવા અષ્ટાક્ષર મંત્ર બોલી શ્રીજીનું ચરણામૃત મુખમાં લેવું અને તેને આંખે મસ્તકે તથા હૃદયમાં લગાડવું.

તતસ્તર્જન્યા પ્રસાદાત્મકેન ચંદનાદિના દ્વાદશતિલકાન્કુર્યાત્ । પ્રસાદચન્દનાભાવે ઉપલબ્ધચન્દનાદૌ ચરણામૃતં ગોપીચન્દનં વા સંયોજ્ય તેન તિલકાન્કુર્યાત્ ॥

અર્થ—તર્જનીથી ભગવત્પ્રસાદી કેસર, કુંકુમ, વા ચંદન ઈત્યાદિ દ્રવ્યોમાંથી કોઈપણ દ્રવ્યથી દ્વાદશ અંગોમાં દ્વાદશ તિલક કરવાં જે પ્રસાદી કુંકુમાદિ ન હોય તો કુંકુમાદિકમાં ગોપીચંદન અથવા ચરણામૃત મેળવી લેવું એટલે તે પ્રસાદી થયું ગણાયછે. દ્વાદશ તિલકના પ્રમાણુ વિશે સ્કંદપુરાણમાં માર્ગશીર્ષ માહાત્મ્યમાં નીચે પ્રમાણુ કહ્યું છે.

ब्रह्मन्द्रादशपुण्ड्राणि वैष्णवःसततं धरेत्

मूर्द्ध्नि मूलेन मंत्रेण शेषं द्वादशनामभिः ॥ ૧ ॥

અર્થ—હે બ્રહ્મન્ વૈષ્ણુવે નિરંતર કેશવાદી દ્વાદશ નામોચ્ચારણુ પૂર્વક દ્વાદશ અંગોમાં દ્વાદશ તિલક કરવાં અને છેવટ ‘વાસુદેવાય નમઃ’ આ મૂળમંત્રથી મસ્તક પર ધારણુ કરવું

आचार्यास्तु तच्चदीपनिबन्धे.

दण्डाकारं ललाटे स्यात्पद्माकारं तु वक्षसि ॥

वेणुपत्रनिभं बाह्वोरन्यद्दीपाकृति स्मृतम् ॥

दण्डाकारमिति चरणाकारस्याप्युपलक्षणम्

અર્થ—લલાટમાં દણ્ડાકૃતિ તથા ભગવચ્ચરણુના આકારવાળું હૃદયમાં કમલની કલીના આકારવાળું તિલક કરવું અને તે શિવાય બીજા સઘળાં અંગોમાં દીપકની ન્યોતિના આકારવાળાં તિલક કરવાં.

તિલક કેવું કરવું તેને માટે નીચે પ્રમાણે પણ લેખ છે. આગળ ન્યાં દણ્ડાકારં એ પદ આવ્યું છે. ત્યાં ચરણાકારમ્ એવો પણ પાઠ છે આ પાઠ માટે એવું પ્રમાણ છે કે—

હરેઃ પાદાકૃતિમાત્મનો હિતાય મધ્યેચ્છિદ્રમૂર્ધ્વપુણ્દ્રં
યો ધારયતિ સ પરસ્ય પ્રિયો ભવતિ સ મુક્તિમાન્ ભવતીતિ
શ્રુતેઃ

જે પુરૂષ શ્રીહરિના ચરણના આકારવાળું અને વચમાં છિદ્રવાળું ઉર્ધ્વપુણ્દ્ર આત્માના કલ્યાણ માટે ધારણ કરે છે તે પરમાત્માનો પ્રિય થાય છે તે મુક્તિમાન થાય છે.

લલાટે કેશવં વિદ્યાનારાયણમથોદરે ॥

માધવં હૃદયે ન્યસ્ય ગોવિન્દં કંઠકૂપકે ॥ ૧ ॥

વિષ્ણું ચ દક્ષિણે કુક્ષૌ તદ્ભુજે મધુસૂદનમ્ ॥

ત્રિવિક્રમં કર્ણમૂલે વામકુક્ષૌ તુ વામનમ્ ॥ ૨ ॥

પદ્મનાભં પૃષ્ઠદેશે કકુદ્દામોદરં સ્મૃતમ્ ॥

મૂર્ધ્નિ મૂલેન મંત્રેણ શેષં દ્વાદશનામભિઃ ॥ ૩ ॥

અર્થ—તિલક કરતી વખતે લલાટમાં તિલક કરતાં કેશવાય નમઃ; નાભી ઉપર કરતાં નારાયણાયનમઃ; હૃદયમાં કરતાં માધવાયનમઃ; કંઠમાં કરતાં ગોવિંદાયનમઃ; જમણીકેડે કરતાં

विष्णुवेनमः, जमला आहुये करतां मधुसूदनायनमः, जमला
 कानना मुलमां करतां त्रिविक्रमायनमः, डापी डेडे. करतां
 वामनायनमः, डाया आहुये करतां श्रीधरायनमः डाया कानना
 मुलमां करतां हृषीकेशायनमः, पीठमां करतां पद्मनाभायनमः
 अने ककुप अटले कांधपर करतां दामोदरायनमः, छेवटे पाडी,
 हाथमां लागी रडेलां कुंकुमादीने घाघ ते जल वासुदेवायनमः,
 ये नाम लघु माथे यडावपुं

उच्चैश्चत्वारि चक्राणि बाहुमूले तु दक्षिणे
 नाममुद्राद्वयं नीचैरेकमेकं तयोरपि ॥ १ ॥
 मध्ये तत्पार्श्वयोश्चैव द्वे द्वे पद्मे च धारयेत्
 वामेऽपि चतुरः शंखानाममुद्रा च पूर्ववत् ॥ २ ॥
 पद्ममेकं गदे द्वे द्वे पार्श्वयोरिति भेदतः
 ललाटे पद्ममेकं च नाममुद्रां तथा हृदि ॥ २ ॥
 त्रीणि त्रीणि च चक्राणि मध्ये शङ्खावुभावुभौ
 हृत्पार्श्वयोस्तनादूर्ध्वं गदापद्मानि बाहुवत् ॥ ४ ॥
 त्रीणि त्रीणि च चक्राणि कर्णमूलद्वयोरधः
 एकमेकं तदन्येषु तिलकेषु च धारयेत् ॥ ५ ॥
 सम्प्रदायस्य मुद्रा तु धार्या शिष्टानुसारतः
 यथारुच्यथवा धार्या न तत्र नियमो भवेत् ॥ ६ ॥

અર્થ—જમણા બાહુના મૂલમાં અર્થાત જભાથી જરા નીચેના ભાગમાં ચાર ચક્ર તેની નીચે એક નામમુદ્રા તેની નીચે એક શંખ; તેની નીચે ફરીથી એક નામમુદ્રા અને તેની આજુબાજુએ બન્ને મળી ચાર પદ્મ ધારણ કરવાં. એવીજ રીતે જમણા સ્તન ઉપર વચમાં માર્ગ રાખી ઉપરા ઉપર ત્રણ ચક્રો કરવાં અને તેઓની વચમાં રાખેલા માર્ગમાં બે શંખો કરવા. તથ તેની આજુ બાજુએ બે બે મળી ચાર પદ્મો કરવાં. હૃદયમાં એક નામમુદ્રા અને તેની ચારે બાજુએ સમ્પ્રદાય મુદ્રાઓ ચાર કરવી. લલાટમાં ભૂકુટી પાસે તિલકની વચમાં એક પદ્મ અથવા એક ગદા ફરી તેની ઉપર મસ્તકના કેશ પર્યાંત સમ્પ્રદાયમુદ્રાઓ કરવી. ડાબા બાહુના મૂલમાં અર્થાત જભાથી જરા નીચેના ભાગમાં ચાર શંખો તેની નીચે એક નામમુદ્રા, તેની નીચે એક ચક્ર, અને તેની નીચે બીજી એક નામમુદ્રા તથા તેની બન્ને બાજુએ બેબે મળી ચાર ગદાઓ કરવી. તેજ પ્રમાણે ડાબા સ્તન ઉપર વચમાં માર્ગ રાખી ઉપરા ઉપર ત્રણ ચક્રો વચમાં એક એક શંખ બન્ને બાજુ બંબે ગદા કરવી તેવીજ રીતે ડાબા કાનની નીચેથી કંઠ પર્યાંત ત્રણ ચક્રો કરવાં તથા કંઠના તિલકની વચ્ચે એક ચક્ર કરવું એક શંખ ધારણ કરવો એવો પણ પ્રકાર છે નાભિ ઉપર જમણી ડાબી બન્ને કેડો ઉપર પીઠ ઉપર તથા કાંધ ઉપર એક એક ચક્ર કરવું.

भगवत्सेवां कुर्वाणो वैष्णव इमाः षण्मुद्रा धारयेत् ।
तदन्यस्तु पद्मं संप्रदायमुद्रां च धारयेत्.

અર્થ—ભગવત્સેવા કરનાર વૈષ્ણવે ઉપર લખેલી છ
મુદ્રાઓ અવશ્ય ધારણ કરવી અને બીજાઓએ કેવલ પદ્મ
તથા સંપ્રદાયમુદ્રા ધારણ કરવી.

એક અક્ષર લખેલ છે તેનો ખુલાસો સં- એ અક્ષરથી સંપ્રદા-
યની છાપ જા- શબ્દ ચ- ચક્ર ગ- ગદા અને પ- પદ્મની છાપ મારવાનું
સૂચવે છે એમ સમજવું.

कर्गमूल

च.

च.

कर्णमूल

च.

च.

च.

कंठमूल

च.

च.

दक्षिणबाहुदण्ड

च.

च.

प. च. प.

प. ना प.

शं.

ना.

दक्षिणस्तन

|

च.

प. शं. प.

च.

प. शं. प.

च.

शं.

ग. शं. ग.

ग. ना. ग.

च.

ना.

वामबाहुदण्ड

शं.

शं. शं.

वामस्तन

|

च.

ग. शं. ग.

च.

ग. शं. ग.

च.

दक्षिण पार्श्व

च.

नाभि

च

सं. नाम. स.

वाम पार्श्व

च.

पृष्ठ

एकाक्षरीके पूर्ण नाम-सं.-संप्रदाय, शं.-शंश्र, च.-चक्र, ग.-गदा, प.-पद्म.

॥ अथ प्रातःसंध्या. ॥

ॐ अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थां गतोऽपि वा ॥

यः स्मरेत्पुण्डरीकाक्षं स बाह्याभ्यंतरः शुचिः ॥ १ ॥

अर्थ—आ मंत्र लक्ष्मी जमला हाथनी अनामिका आं-
गणीथी अथवा दर्लनी शलाकाथी पोताना मस्तकपर अने
पीलां पणु सघणां अंगोपर मार्जन करवुं अर्थात् ते जल
थोडुं थोडुं छोटवुं.

इत्यात्मानं संप्रोक्ष्य ये प्रभाणु पोताना शरीर उपर
जल प्रोक्षणु करीने

ॐ केशवाय नमः, ॐ नारायणाय नमः, ॐ माधवाय

नमः इत्याचम्य

अर्थ—ये मंत्र लक्ष्मी आचमन करवां ते पछी

ॐ गोविन्दाय नमः आ मंत्र लक्ष्मी आचमनीमां जल लक्ष
जमला हाथनी हथेडी घांठ नांभरी

ततः पृथ्वीति मन्त्रस्य मेरुपृष्ठ ऋषिः । कूर्मो देवता ।

सुतलं छंदः । आसने विनियोगः ।

ॐ पृथिव त्वयां धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता त्वं
च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासनम्

उपर प्रभाणु पृथ्वीने हाथ लगावी पृथ्वी स्तुति करवी

इति भूमिं स्पृष्ट्वाऽचम्य प्राणायामं कुर्यात् ।

पृथ्वीनां स्पर्शं करी प्रथमं कडेल त्रणु नामोवडे आ-
चमन करी—प्राणायामं करवो—तेनी विधि नीचे प्रमाणे.

ॐकारस्य ब्रह्मा ऋषिः । गायत्री छंदः । अग्निर्देव-
ता । शुक्लो वर्णः । सर्वकर्मरंभे विनियोगः । सप्तव्याहृतीनां
विश्वामित्रजपदग्निभरद्वाजगौतमात्रिवसिष्ठऋषयो गाय-
त्र्युष्णिगनुष्टुब्बृहतापंक्तित्रिष्टुब्जगत्यश्छंदांसि अग्निवाग्वा-
दित्यबृहस्पतिवरुणेंद्रावश्वेदेवा देवताः अनादिष्टप्रायश्चित्ते
प्राणायामे विनियोगः । गायत्र्या विश्वामित्र ऋषिः (क्षत्रियो
बृहस्पति ऋषिः त्रिष्टुप् छंद इति । वैश्यस्तु प्रजापति ऋषिः
जगती छंद इति ब्रूयात्) सविता देवता अग्निर्मुखमुपन-
यने प्राणायामे विनियोगः

ॐ भूः ॐ भुवः ॐ स्वः ॐ महः ॐ जनः ॐ
तपः ॐ सत्यम् (इति व्याहृत्युत्तरं ब्राह्मणो गुरुदिष्टां)
ॐ तत्संवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि ॥ धियो यो नः प्रचोदयात्
ॐ आपो ज्योति रसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः स्वरोमिति.
(क्षत्रियः) ॐ देवं सवितुः प्रमुवयज्ञं प्रमुवयज्ञ-
पतिं भगाय दिव्यो गंधर्वः केतपूः केतनः पुनातु
वाचस्पतिर्वाचं नः स्वदतु स्वाहा । वैश्यस्तु व्याहृत्युत्तरं ॐ

વિશ્વારૂપાણિ પ્રાતિ મુચ્ચતે ક્વિઃ પ્રાસાવીદ્દ્રં દ્વિપદે ચતુ-
 પ્પદે વિનાકમચ્યત્સવિતા વરેણ્યો નુ પ્રયાણ મુપસો વિરા-
 જતિ । ઇતિ યથાવર્ણ ગાયત્રીં ॐ આપો જ્યોતિ રસોઽમૃતં
 બ્રહ્મ ભૂર્ભુવઃ સ્વરોમિતિ જપન્ પ્રાણાનાયમેત્ ।

પ્રાણાયામ—પ્રાહ્મણોએ—સાત વ્યાહૃતિ એટલે ૐ ભૂઃથી
 શરૂ કરી ॐ સત્યં સુધી બોલી પોતાનો ગાયત્રી મંત્ર
 પૂરો બોલી રહ્યા પછી આપો જ્યોતિરસોઽમૃતં બ્રહ્મભૂર્ભુવઃ
 સ્વરોમ્ સુધી બોલવું અને ક્ષત્રી તથા વૈશ્યે પોતપોતાની
 ગાયત્રી, જે ઉપર સંસ્કૃતમાં જણાવેલી છે તે, સાતે વ્યાહૃતિ
 બોલ્યા પછી બોલવી અને તે પછી આપો જ્યોતિરસોઽમૃત
 બ્રહ્મભૂર્ભુવઃ સ્વરોમ્ સુધી બોલવું અને આખો મંત્ર બોલી-
 એ ત્યાંસુધી ડાબે છિદ્રેથી પ્રાણ ખેંચવો બીજી વખત બોલી-
 એ ત્યાંસુધી પ્રાણ રોકવો અને ત્રીજી વખત બોલીએ ત્યાં
 સુધી પ્રાણ ઉતારવો તેને અનુક્રમે પૂર્વક કુલક-ને રેચક
 કહે છે.

॥ સંકલ્પ. ॥

તતઃ । ॐ વિષ્ણુર્વિષ્ણુર્વિષ્ણુઃ શ્રીમદ્રાગવતો મહાપુરુષસ્ય
 વિષ્ણોરાજ્યા પ્રવર્તમાનસ્ય અદ્ય બ્રહ્મણો દ્વિતીયપરાર્થે ।
 શ્રીશ્વેતવારાહકલ્પે । વૈવસ્વતમન્વંતરે । અષ્ટાવિંશતિતમે

कलियुगे कलिप्रथमचरणे । जम्बूद्वीपे । भरतखण्डे । आर्या-
वर्तान्तर्गतब्रह्मावर्तैकदेशे बौद्धावतारे अमुकस्मिन्वर्तमान व्याव-
हारिकअमुकनाम्नि संवत्सरे अमुकायने अमुकर्त्ता अमुकमासे
अमुकपक्षे अमुकतिथौ अमुकवासरे अमुकनक्षत्रे अमुकयोगे
अमुककरणे अमुकराशिस्थिते श्रीसूर्ये अमुकराशिस्थिते चन्द्रे
अमुकराशिस्थे श्रीदेवगुरौ शेषेषु ग्रहेषु यथायथं स्वस्वराशिस्थितेषु
सत्सु ममोपात्तदुरितक्षयद्वारा श्रीगोपीजनवल्लभप्रतीत्यर्थं प्रातः-
संध्योपासनमहं करिष्ये ।

ॐ प्रभाणे संकल्प उरवो.

॥ मंत्राचमनम्. ॥

ॐ सूर्यश्चेति मंत्रस्य नारायण ऋषिः

सूर्योदेवता अनुष्टुप्छन्दः । मंत्राचमने विनियोगः

उपर प्रभाणे षोडशी—जमणु हाथमां जल लधने नी-
चेनो मंत्र षोडशो.

ॐ सूर्यश्च मा मन्युश्च मन्युपतयश्च मन्युकृतेभ्यः पापेभ्यो
रक्षन्तां यद्रात्र्या पापमकार्षि मनसावाचां हस्ताभ्यां पद्भ्या-

सुदरेण शिश्रा रात्रिस्तदेवलुम्पतुं यत्किञ्चिद्दुग्धितंमयि इदमहंपा-
ममृतयो नौ सूर्ये ज्योतिषे जुहोमि स्वाहा । आचम्य ॥

ये प्रभाणे ओली जल पी जपुं.

॥ मार्जनम् ॥

आपोहिष्ठेति तृचस्य सिंधुद्वीप ऋषिः । गायत्री छंदः
आपोदेवता मार्जने विनियोगः ।

नीचे प्रभाणे मंत्र ओलता जपुं अने हर्षवडे मस्तक
उपर जल छंटता जपुं.

ॐ आपो हिष्ठामयो भुवः ॐ तानं ऊर्जे दधातन । ॐ
महेरणांय चक्षसे ॐ योवः शिवतमो रसः । ॐ तस्य भजयते
हनं । उग्रनीरिव मातरः । तस्मा अरंगमामवः । ॐ यस्य क्षयांय
जिन्वथ । ॐ आपोजनयथाचनः ।

॥ अघमर्षणम् ॥

दुपदादिवेत्यस्य कोकिलराजपुत्र ऋषिः आपोदेवता ।
अनुष्टुप्छन्दः । अघमर्षणे विनियोगः ।

जमला हाथनी अंजलीमां पाणी लथ नाक पासे राभी
नीचेने मत्र ओलवो.

ॐ द्रुपदादिवमुमुचानः । स्विन्नः स्नातोमलादिव । पूतं
पवित्रेणैवाज्जयमापः शुन्धन्तु मैनसः ।

ये मंत्र लक्ष्मी जलाजली, पाप नश्ये छे तेम समञ्ज
डाभी तरक्ष नाभी देवी.

आचम्य आचमन करीने

अर्घप्रदानम्.

स्ववर्णविहितया गायत्र्या अर्घ्यत्रयं दद्यात्

पूर्व दिशा तरक्ष सुभ राभी उभा थछ जे हाथनी
अंजलीमां जल राभी पोतपोताना वरुनी गायत्री ओलीने
सूर्यने त्रण अर्घदान करवां.

सूर्योपस्थानम्.

उद्वयमित्यस्य हिरण्यस्तूप ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः । सूर्यो-
देवता सूर्योपस्थाने विनियोगः

ॐ उद्वयंतमसस्परिस्वः पश्यन्त उत्तरम् । देवन्देवत्रा-
सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम् ।

ॐ उदुत्यञ्जातवेदसन्देवंवहन्ति केतवः दृशेव्विश्वाय
सूर्यम् ॥

ॐ चित्रन्देवानामुदगादनीकञ्चक्षुर्मित्रस्यव्वरुणस्याग्नेः ।
आप्प्राद्यावापृथिवीऽअन्तरिक्षं सूर्यमात्माजगतस्तस्थुषश्च ॥

ॐ तच्चक्षुर्देवहितम्पुरस्ताच्छुक्रमुचरत् । पश्येमशरदःशत-
ञ्जीवेमशरदःशतं शृणुयाम शरदःशतम्पद्भ्रवाम शरदःशत-
मदीनाःस्याम शरदःशतम्भूयश्च शरदःशतात् ॥

इत्युपस्थाय नमस्कृत्य

ॐ भा थर्ध उपलो मंत्र ओली सूर्य ने नमस्कार करवा.

स्तुति-

तेजोऽसीसस्य परमेष्ठी प्रचापतिर्ऋषिः । आज्यं
देवता । यजुश्छन्दः । गायत्र्यावाहनं विनियोगः ।

ॐ तेजोसि शुक्रकर्मस्यमृतमसि धामनामासि प्रियन्दे-
वान्ना मनाधृष्टन्देवयजनमसि ।

ॐ प्रभाथे सूर्योपस्थान कर्या पछी नीथे प्रभाणे सं-
कल्प करवा.

ममोपात्तदुरितक्षयद्वारा श्रीगोपीजनवल्लभप्रीत्यर्थं यथा-
संख्याकं गायत्रीजपमहं करिष्ये ।

भारा पापना क्षयने भाटे श्री गोपीजनवल्लभनी प्रस-
न्नतां भाटे भारथी अनशे तैटली गायत्री जपीशं.

इति संकल्प्य करमालया गोमुखीस्थतुलसीमालयां
दशवारमष्टाविंशतिवारमष्टोत्तरशतवारं वा गायत्रीं जपित्वा ।

ॐ प्रभाणे संकल्प करीने करमालापडे अथवा तुलसीनी

आषाढे दशवार अठावीश वार अथवा श्लोकसोळावार
गायत्रीजप करवो. त्यार पछी हाथमां जल लध नीचे प्रमाणे
संकल्प करवो.

कृतेनानेन यथासंख्याकेन प्रातःसन्ध्याङ्गभूतगायत्री-
जपाख्येन कर्मणा भगवान्सर्वात्मकः श्रीगोपीजनवल्लभः
प्रियतां न मम ।

प्रार्थना.

हाथ जोडी नीचे प्रमाणे प्रार्थना करवी.

ॐ देवां गतुं विदोगातुं विच्चा गतुं मित । मनस्पत इत्थं
देवैयज्ञं स्वाहा वातेषाः ।

ॐ उत्तमे शिखरे जाते, भूम्यां पर्वतमूर्धनि । ब्राह्मणे-
भ्योऽभ्यनुज्ञाता, गच्छ देवि यथामुखम्

नमोऽस्त्वनंताय सहस्रमूर्तये

सहस्रपादाक्षिशिरोरुबाहवे

सहस्रनाम्ने पुरुषाय शाश्वते

सहस्रकोटीयुगधारिणे नमः ॥ १ ॥

नमोब्रह्मण्यदेवाय गोब्राह्मणहिताय च ।

जगद्धिताय कृष्णाय गोविन्दाय नमानमेः ॥ २ ॥

आकाशात्पतितं तायं यथा गच्छति सागरम् ।

सर्वदेवनमस्कारः केशवं प्रतिगच्छति ॥ ३ ॥

आसत्यलोकात्पातालादालोकालोकपर्वतात् ।

ये सन्ति ब्राह्मणा देवास्तेभ्यो नित्यं नमोनमः ॥ ४ ॥

ये प्रभाणे प्रार्थना करीने नीचे प्रभाणे ओली परमेश्वरने प्रणाम करवा.

अमुकसंख्याऽमुकप्रवरान्विताऽमुकगोत्रोत्पन्नोऽहंशुक्र-

यजुर्वेदान्तर्गतमाध्यंदिनीवाजसनेयशाखाध्यायी अमुकशर्मा,
वर्मा, गुप्तोऽहं भो परमेश्वर त्वामभिवादये.

इति प्रातःसंध्या.

॥ अथ माध्यान्हसंध्या. ॥

आचम्य प्राणानायम्य

प्रातः संध्यानी पेठे आचमन अने प्राणायाम करीने संकल्प करवो. तेमां “ मध्यान्हसंध्योपासनमहंकरिष्ये ” अेभ जेअवुं.

संकल्प.

ममोपात्तदुरितक्षयद्वारा श्रीगोपीजनबल्लभप्रीत्यर्थं माध्याह्न संध्योपासनमहं करिष्ये इति संकल्प्य

मंत्राचमन.

त्यार पधी हाथमां जल लध नीचेनो मंत्र जेअवी मन्त्राचमन करवुं.

ॐ आपः पुनन्तु पृथिवीं पृथ्वी पूता पुनातुमाम् । पुनन्तु ब्रह्मणस्पतिर्ब्रह्मपूता पुनातुमाम् । यदुच्छिष्टमभोज्यञ्च यद्वा दुश्चरितं मम । सर्वं पुनातु मामापोऽसतांच प्रतिग्रहं स्वाहा ।

इतिमन्त्राचमनं विधाय

अन्यत्सकलं प्रातःसंध्यावत्कुर्यात् ॥

अे प्रमाणे मन्त्राचमन करी जेअवुं अधुं प्रातः संध्या प्रमाणे करवुं.

इतिमाध्याह्नसंध्या.

अथ सायंसंध्या

कृतस्नानो धृतपवित्रवासाः पवित्रासने उपविश्य आचम्य
प्राणानायम्य.

सांजना सूर्यास्त पढेलां शैत्यादि आवश्यक कार्यधी
नियती—स्नान करी पवित्र वस्त्र पढेरी पश्चिम दिशा तरङ्
दलासन उपर ओम्नी आचमन तथा प्राणायाम करी हाथमां
जल लथ नीचे प्रभाणे संकल्प करवे.

ममोपात्तदुरितक्षयद्वारा श्रीगोपीजनबल्लभप्रीत्यर्थं सायं-
संध्याप्रासनमहं करिष्ये इति संकल्प.

मन्त्राचमन.

हाथमां जल लथ नीचेनो मंत्र ओम्नी आचमन करवुं.

ॐ अग्निश्च मामन्युश्च मन्यु पतयश्च मन्यु कृतेभ्यः पापेभ्यो
रक्षन्तां यदहा पापमकार्षं मनसा वाचा हस्ताभ्यां पद्भ्यामुद-
रेण शिखा अहस्तदवलुम्पतु यत्किञ्चिदुरितं मयि ।

इदमहं माममृतयोने सत्ये ज्योतिषि जुहोमि स्वाहा
इति मन्त्राचमनं विधाय

अन्यत्सकलं प्रातःसंध्यावत्कुर्यात् ॥

ओ प्रभाणे मन्त्राचमन करी पीणु अधुं प्रातः संकथा
प्रभाणे करवुं.

॥ इति त्रिकालसन्ध्या ॥

अथ तर्पणम्

धृतकुशपवित्रः आसने उपविश्य आचम्य प्राणा-
नायम्य

कुशासन उपर मेरी अनाभिधामां हर्षनी पवित्री धारणु-
करी प्राणायाम करीने हाथमां संकल्प करवा जल लक्ष
नीये प्रमाणे संकल्प करयो.

अथ पूर्वोच्चरित एवंगुणविशेषणविशिष्टायां शुभ
धुष्यतिथौ ममात्मनः नित्यकर्मानुष्ठानद्वारा ॐ तत्सत् श्री-
गोपीजनवल्लभमीत्यर्थं देवमनुष्यपितृतर्पणमहं करिष्ये
आवी रीते आंगणीओना पयमांथी जल मुकपुं.
इति संकल्प्य आवी रीते संकल्प करीने.

पूर्वाग्रदर्भानादाय अक्षतैर्देवतार्थेन ॐ ब्रह्मातृष्यताम्, ॐ विष्णु-
स्तृष्यताम्, ॐ रुद्रस्तृष्यताम्, ॐ देवास्तृष्यताम्, ॐ प्रजापति-
स्तृष्यताम्, ॐ छंदांसि तृष्यताम्, ॐ वेदास्तृष्यताम्, ॐ ऋषय-
स्तृष्यताम्, ॐ पुराणाचार्यास्तृष्यताम्, ॐ गंधर्वास्तृष्यताम्,
ॐ इतराचार्यास्तृष्यताम्, ॐ संवत्सरः सावयवस्तृष्यताम्, ॐ
देव्यस्तृष्यताम्, ॐ अप्सरसस्तृष्यताम्, ॐ देवानुगास्तृष्य-
ताम्, ॐ नागास्तृष्यन्ताम्, ॐ सागरास्तृष्यन्ताम्, ॐ पर्वता

स्तृप्यन्ताम्, ॐ सरितस्तृप्यन्ताम्, ॐ मनुष्यास्तृप्यन्ताम्,
 ॐ यक्षास्तृप्यन्ताम्, ॐ रक्षांसितृप्यन्ताम्, ॐ पिशाचास्तृप्य-
 न्ताम्, ॐ सुपर्णास्तृप्यन्ताम्, ॐ भूतानि तृप्यन्ताम्, ॐ पशव
 स्तृप्यन्ताम्, ॐ वनस्पतयस्तृप्यन्ताम्, ॐ औषधयस्तृप्यन्ताम्,
 भूतग्रामश्चतुर्विधस्तृप्यताम् । इति देवतर्पणम् ॥

निवीत्या उत्तराभिमुखः यवैर्ऋषींस्तर्पयेत् । तद्यथा
 ङंङमां जनोऽथ करी उत्तरमां मुष् राणी ज्वथी नीचे
 प्रमाणे तर्पणु करवुं.

ॐ सनकस्तृप्यतु । २ । ॐ सनन्दनस्तृप्यतु । २ । ॐ सनातन
 स्तृप्यतु । २ । ॐ सनत्कुमारस्तृप्यतु । २ । ॐ कपिलस्तृप्यतु । २ । ॐ आ-
 सुरिस्तृप्यतु । २ । ॐ वोढुस्तृप्यतु । २ । ॐ पंचशिखस्तृप्यतु । २ ।

इतिमनुष्यतर्पणम्.

कृतापसव्यो दक्षिणाभिमुखः कुशपाणिः पितृस्तर्पयेत्
 जनोऽथने डाणी णाणु करी दक्षिणुमां मुष् राणीने
 डाथमां दल लध नीचे प्रमाणे तर्पणु करवुं

ॐ कव्यवाडनलस्तृप्यताम् । ३ । ॐ सोमस्तृप्यताम् । ३ । ॐ यज्ञ-
 स्तृप्यताम् । ३ । ॐ अर्यमा तृप्यताम् । ३ । ॐ अग्निष्वात्ताः पितर-
 स्तृप्यन्ताम् । ३ । ॐ सोमपाः पितरस्तृप्यन्ताम् ॥ ३ ॥ ॐ वर्हिषदः
 पितरस्तृप्यन्ताम् । ३ । ॐ यमायनमस्तर्पयामि । ३ । ॐ धर्मासनाय
 नमस्तर्पयामि । ३ । ॐ मृत्यवे नमस्तर्पयामि । ३ । ॐ अन्तकाय नम-

स्तर्पयामि । ३ । ॐ वैवस्वताय नमस्तर्पयामि । ३ । ॐ कालाय नम-
स्तर्पयामि । ३ । ॐ सर्वभूतक्षयाय नमस्तर्पयामि । ३ । ॐ औदुम्ब-
राय नमस्तर्पयामि । ३ । ॐ दध्नाय नमस्तर्पयामि । ३ । ॐ नी-
लाय नमस्तर्पयामि । ३ । ॐ परमेष्ठिने नमस्तर्पयामि । ३ । ॐ वृको-
दराय नमस्तर्पयामि । ३ । ॐ चित्राय नमस्तर्पयामि । ३ । ॐ
चित्रगुप्ताय नमस्तर्पयामि । ३ ।

निपितृक एव पितृतर्पणं कुर्यात् । तच्चापसव्येन

व्येने पिता न होय तेषु पितृ तर्पणु नीचे प्रमाणे करवुं.

- अमुकगोत्रः अस्मत्पिता अमुक शर्मा वसुरूपस्तृप्यताम् ।
इदं जलं तस्मै स्वधानमः ॥ ३ ॥
- अमुकगोत्रः अस्मत्पितामहः अमुकशर्मा रुद्ररूपस्तृप्यताम् ।
इदं जलं तस्मै स्वधानमः ॥ ३ ॥
- अमुकगोत्रः अस्मत्प्रपितामहः अमुकशर्मा आदित्यरूपस्तृप्य-
ताम् । इदं जलं तस्मै स्वधानमः ॥ ४ ॥
- अमुकगोत्रा अस्मन्माता अमुकनाम्नी वसुरूपा तृप्यताम् ।
इदं जलं तस्यै स्वधानमः ॥ ३ ॥
- अमुकगोत्रा अस्मत्पितामही अमुकनाम्नी रुद्ररूपा तृप्यताम् ।
इदं जलं तस्यै स्वधानमः ॥ ३ ॥

- अमुकगोत्रा अस्मत्प्रपितामही अमुकनाम्नी आदित्यरूपा
तृप्यताम् । इदं जलं तस्यै स्वधानमः ॥ ३ ॥
- अमुकगोत्रः अस्मन्मातामहः अमुकशर्मा वसुरूपस्तृप्यताम् ।
इदं जलं तस्मै स्वधानमः । ३ ॥
- अमुकगोत्रः अस्मत्प्रमातामहः अमुकशर्मा रुद्ररूपस्तृप्यताम् ।
इदं जलं तस्मै स्वधानमः ॥ ३ ॥
- अमुकगोत्रः अस्मद्बृद्धप्रमातामहः अमुकशर्मा आदित्यरू-
परतृप्यताम् । इदं जलं तस्मै स्वधानमः ॥ ३ ॥
- अमुकगोत्रा अस्मन्मातामही अमुकदा वसुरूपा तृप्यताम् ।
इदं जलं तस्यै स्वधानमः ॥ ३ ॥
- अमुकगोत्रा अस्मत्प्रमातामही अमुकदा रुद्ररूपा तृप्यताम् ।
इदं जलं तस्यै स्वधानमः ॥ ३ ॥
- अमुकगोत्रा अस्मद्बृद्धप्रमातामही अमुकदा आदित्यरूपा
तृप्यताम् । इदं जलं तस्यै स्वधानमः ॥ ३ ॥

ततः स्वपत्न्यादिकमेकोद्दिष्टगणं तर्पयेत् ॥

त्यारपथी स्त्रीत्यादि ऋकेऽदिष्ट गणुनुं तर्पणु नीत्ये-
प्रभाणु ३२५.

१ ताताम्बात्रितयं सपत्नजननी मातामहादित्रयं, सस्त्रि स्त्रीतनयादि
तातजननीस्वभ्रातरःसस्त्रियः । ताताम्बात्मभगिन्यपत्यधव्युक, जायापिता सद्गुरुः
शिष्यास्ताः पितरो महालयदिधौ तीर्थे तथा तर्पणे ॥ १ ॥

- अमुकगोत्रा अस्मत्पत्नी अमुकदा वसुरुपा तृप्यताम् ।
इदं जलं तस्यै स्वधानमः ॥ ३ ॥
- अमुकगोत्रः अस्मत्सुतः अमुकशर्मा वसुरूपस्तृप्यताम् ।
इदं जलं तस्मै स्वधानमः ॥ ३ ॥
- अमुकगोत्रा अस्मत्कन्या अमुकदा वसुरुपा० ॥ ३ ॥
- अमुकगोत्रः अस्मत्पितृव्यः अमुकशर्मा वसु० ॥ ३ ॥
- अमुकगोत्रः अस्मन्मातुलः अमुकशर्मा वसु० ॥ ३ ॥
- अमुकगोत्रोऽस्मद्भाता अमुकशर्मा वसु० ॥ ३ ॥
- अमुकगोत्राऽस्मत्पितृभगिनी अमुकदा वसु० ॥ ३ ॥
- अमुकगोत्रा अस्मन्मातृभगिनी अमुकदा वसु० ॥ ३ ॥
- अमुकगोत्रा अस्मदात्मभगिनी अमुकदा वसु० ॥ ३ ॥
- अमुकगोत्रः अस्मच्छ्वशुरः अमुकशर्मा वसु० ॥ ३ ॥
- अमुकगोत्रः अस्मद्गुरुः अमुकशर्मा वसु० ॥ ३ ॥
- अमुकगोत्रः अस्मन्मित्रं अमुक शर्मा वसु० ॥ ३ ॥
- अमुकगोत्रः अस्मदाप्तः अमुक शर्मा वसु० ॥ ३ ॥ इदं जलं
तस्मै स्वधानमः ॥ ३ ॥

ततः । आब्रह्मस्तम्बपर्यन्तं देवर्षिपितृमानवाः ॥ तृप्यंतु पितरः
सर्वे मातृमातामहादयः - ॥ १ ॥

अतीतकुलकोटीनां सप्तद्वीपनिवासिनाम् ॥ आब्रह्म-
भुवनाल्लोकादिदमस्तु तिलोदकम् ॥ २ ॥

अनेन मंत्रेण पितृतीर्थेनैकवारं तिलोदकं दद्यात् ॥

आ मंत्र ओलीने ऐक वषत तिल, अने जल, अंगुठा
अने तर्जनीना वयला लागमांथी आपवुं.

ये के चास्मत्कुले जाता अपुत्रा गोत्रिणो मृताः ॥

ते गृहंतु मया दत्त वस्त्रनिष्पीडनोदकं ॥ १ ॥

इति वस्त्रनिष्पीडनोदकं दत्त्वा ।

ॐ नमोविवस्वते ब्रह्मन् भास्वते विष्णुतेजसे ॥

जगत्सवित्रे शुचये नमस्ते कर्मदायिने ॥

अनेन मन्त्रेण सूर्यायैकमर्घ्यं दत्त्वा

उपरने श्लोक ओली सूर्याने १ अर्घ्य आपवो.

अनेन यथाशक्ति देवमनुष्यपितृतर्पणाख्येन कर्मणा
पितृरूपी जनार्दनवासुदेवः प्रीयतां न मम ॐ तत्सत्
श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥

निम्नलिखितनाम्ना वैष्णवेनैतत्पुस्तकमुद्रणमात्रव्ययोदत्तः ।

किसनदास पुरषोत्तमदास सुगंधी.

आगरबन्ती सुगंधा अन्तर तेल विकणार.

शिंपी चाळ, पोष्ट नं. २ मुंबई.

किसनदास पुरषोत्तमदास सुगंधी.

व्यागरबन्ती सुरंधा अन्तर तेल वेचनार.

शिंपी चाळ, पोष्ट नं. २ मुंबई.

पुस्तक भणवानुं ठेकाळुं—

भोटुंमंदिर.

श्री जालकृष्ण पाठशाळा.

मुंबई.

